

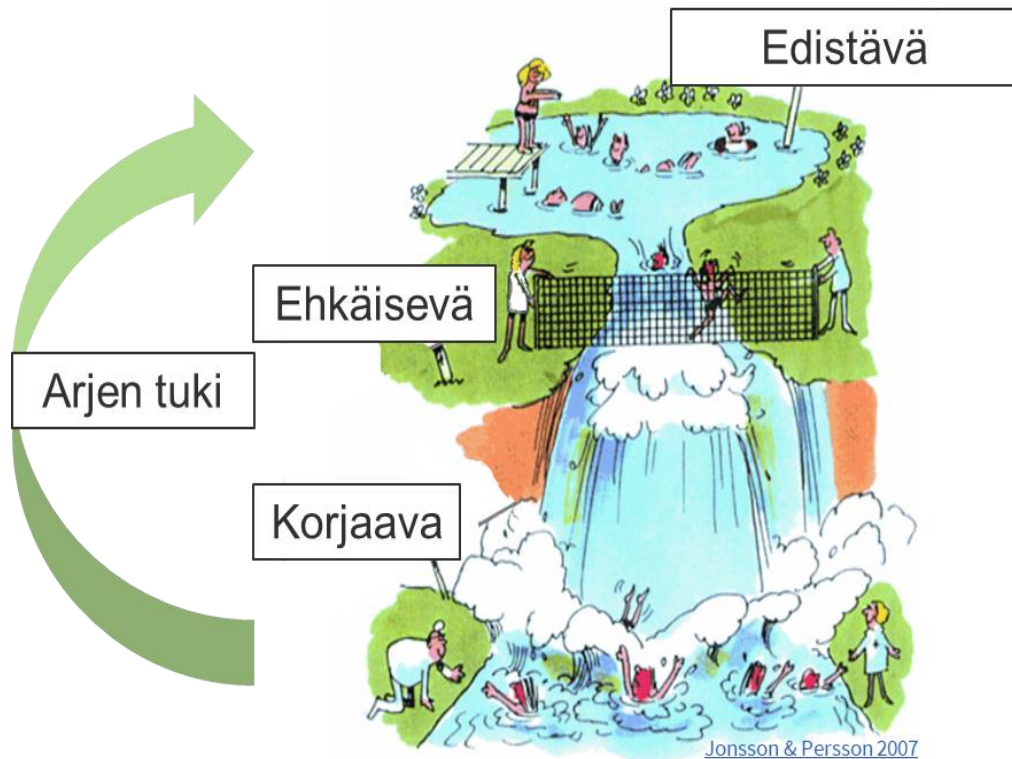
Rakenteellisen sosiaalityön tieto hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä

Hyvinvointitiedeolla johtaminen Kainuun sote

Tapani Kauppinen

24.11.2022

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ennen kuin ihminen on sotessa, soten sisällä ja soten jälkeen

Valtakunnalliset ja paikalliset tietolähteet hyvinvointijohtamisessa

TIETOLÄHTEET

VALTAKUNNALLISET

(mm. rekisterit ja väestökyselyt)

- ✓ Pitkän aikavälin trenditietoa
- ✓ Vertailtavaa alueittain

PAIKALLISET

(mm. asiakas-, potilas- ja oppilastietojärjestelmät, kyselyt, kokemustieto)

- ✓ Usein päivittyvää
- ✓ Haettava itse omista tietovarannoista

KÄYTTÖ

Strategisesti

Taktisesti

Operatiivisesti/
reaaliaikaisesti

ESIMERKIKSI

Pitkän aikavälin suunnittelussa:
hyvinvointikertomuksessa tieto lasten liikuntaan käyttämästä ajasta
(lähde: Kouluterveyskysely)

Toiminnan kehittämisessä:
tieto siitä, kuinka monessa koulussa pihaa on kehitetty liikkumiseen innostavaksi
(lähde: TEAviisari)

Toimeenpanossa ja seurannassa:
tieto matalan kynnyksen harrastusryhmiin osallistumisesta
(lähde: paikallinen seuranta)

Mikä päätöksentekoon oikeasti vaikuttaa?

- Ideologia
- Oma elämäntilanne
- Lähipiirin arkikokemukset
- Omat vaalilupaukset
- Puolueen vaalilupaukset
- Henkilökemia
- Ryhmäkuri
- Puolueiden neuvottelut
- Henkilökohtaiset poliittiset tavoitteet
- Julkisuuden kiinnostus, julkisuusarvo
- Faktat
- Non-faktat = mutu
- Esittely
- Eturyhmien lobbaus
- Lehtikirjoitukset
- Kansalaisliikkeet
- Kansalaisten yhteydenotot
- Verkosto
- Vaalirahoitus
- Valtapeli

(Krohn ja Wilskman 2012)

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma ovat strateginen asiakirja

- Sekä kunnat että tulevat hyvinvointialueet tekevät laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman kerran valtuustokaudessa
- Tekijänä usein organisaatiossa toimiva monialainen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) ryhmä
- Kertomus-osa kuvaa hyvinvoinnin nykytilan ja suunnitelma-osa esittää tavoitteet hyvinvoinnin parantamiselle
- Toteutus organisaatioiden toiminta- ja taloussuunnitelmilla ja esim järjestöavustuksilla

Hyvinvointikertomuksia ja -suunnitelmia tehdään kunnissa ja hyvinvointialueilla

Laaja hyvinvointikertomus 2017–2021 ja
hyvinvointisuunnitelma 2022–2025

**Paltamon kunnan laaja
hyvinvointikertomus ja -suunnitelma
2022–2025**

TIIVISTELMÄ
Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä totaalisuudesta toimenpiteistä on tehtävä valtuustokausittain laaja hyvinvointikertomus. Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2022–2025 on valmistettu yhteistyössä kunnan hallituksen nimeämän HYTETU -työryhmän kanssa.

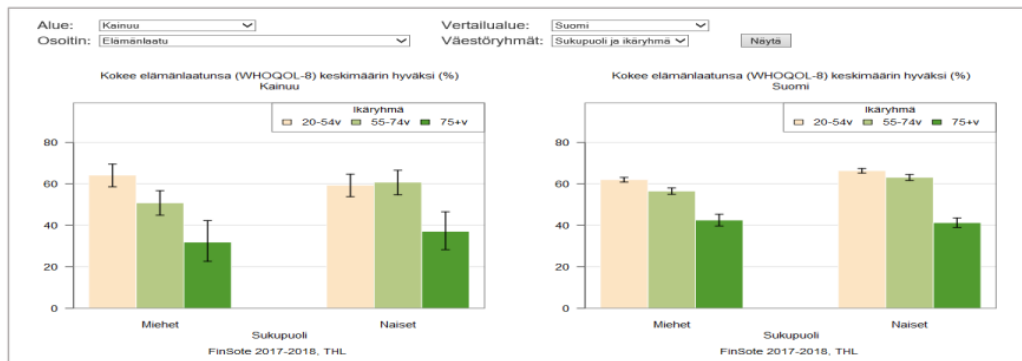
Kainuun alueellinen hyvinvointikertomus 2020
ja hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle
2021 - 2024, strategiset linjaukset ja toimet

A.2

[Katso esimerkkejä alueellista
hyvinvointikertomuksista ja -suunnitelmista](#)

Hyvinvointikertomus kuvaa nykytilan ja tehdyn työn

Indikaattori. Kokee elämänlaatusa keskimäärin hyväksi, sukupuolen ja ikäryhmän mukaan, Kainuu ja koko maa, 2018. <http://www.terveytemme.fi/finsote/index.html>

Indikaattori. Aikuisten sosiaalipalvelut, Kainuu ja koko maa, 2014-2019. www.hyvinvointikompassi.fi

Aikuisten sosiaalipalvelut	Kainuu	Koko maa	2014	2019
Sosiaalihuolto, sosiaaliohjelmoijia / 10 000 asukasta (-2007) (2007)	3,7	7,6		
Toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvat henkilöt, % asukkaista (2019)	7,1	8,2		
Toimeentulotuki, euroa / asukas (2019)	88,2	141,3		
Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja taloudellisten tukitoimien menot yhteensä, euroa / asukas (2019)	157,5	129,4		

[Kainuun alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma](#)

Hyvinvointisuunnitelmassa kuvataan hyvinvointitavoitteet ja toimet

Tieto muuttuu hyte-toimiksi

1. Automaattisesti:
indikaattori-> raja-arvo->
toimenpide
2. Arvokeskustelun kautta:
tieto missä mennään ->
keskustelu mikä on
tärkeää ->
tavoitteet >
toimenpiteet

Tietopohjaa päätöksentekoon
kartuttaa

- Mittarit/indikaattorit, johon liittyy kokemustieto
- Usein hyvinvointia kannattaa parantaa väestöryhmittäin tieto ketä auttaa eniten

[\(Lue lisää Sitran artikkelista\)](#)

Hyvinvointikertomustyö on rakenteellisen sosiaalityön työkalu

Taulukko 1. Esimerkkejä rakenteellisen sosiaalityön orientaatioista.

	Konventionaalinen	Reflektioiva	Uudistava
Tietotyö	Tilasto- tai rekisteritiedon tuottaminen (esim. tilastot, talousraportit); asiantuntijoiden haastattelut.	Osallistava tiedon tuottaminen, dialogiset tiedonkeruumenetelmät, joissa palvelujen käyttäjiä tai asiakkaita mukana.	Yhteisösosiaalityö, tietoisuutta lisäävä tiedon tuottaminen (valtaistavat menetelmät, BIKVA, asiakasraadit, kokemus- ja kehittäjäasiakkaat).
Strategiat	Tiedon tuotannon perusteiden ja tavoitteiden rakentaminen (tiedonkeruu, menetelmät, analyysit).	Tiedon käsittely asiakkaiden, asukkaiden ja kuntalaisten kanssa. Yhteisten tavoitteiden määrittely.	Tavoitteiden määrittely asiakkaiden, asukkaiden ja kuntalaisten lähtökohdista. Uudistavat menetelmät (valtaistaminen, sortoa ja syrjintää poistavat menetelmät).
Inklusio-työ	Yhteisöllisyyden lisäämistä (esim. yhteistyö järjestöjen, yhdistysten ja vapaaehtoistoiminnan kanssa).	Osallisuuden ja yhteisöllisyyden pohjalta tuotetaan uutta tietoa asiakkaiden arjesta ja sitä tukevista tekijöistä.	Asiakkaiden, asukkaiden ja muiden toimijoiden yhteinen vaikuttaminen sosiaalisia ongelmia aiheuttaviin juurisihin.
Oikeudenmukaisuustyö	Yleinen tiedottaminen eri ryhmien etuuksista, palveluista ja oikeuksista (esim. esitteet, verkkosivut).	Vääryksien korjaaminen, oikeuksista ja velvollisuuksista keskustelu asiakkaiden kanssa (esim. väärin päätösten oikaisupyynnöt).	Tiedon käyttäminen asioiden muuttamiseen (kansalaisaloitteet, viestin vieminen poliittiseen päätöksentekoon, tietoisuutta lisäävät kampanjat).

(Kivipelto 2021 [Rakenteellisen sosiaalityön katsaus](#))

Hyvinvointisuunnitelma: Yhtä tavoitetta toteuttaa useat toimijat

3) Painopistealue ja kehittämiskohde / kohteet

OSALLISTUVA YHTEISÖ

TAVOITTEET	TOIMENPITEET	VASTUUTAHO	AIKA-TAULU	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT
Yhteisö kasvattaa/ tukee	Turvallisen koulu- ja päiväkotimatkan varmistaminen lapsille ja nuorille: ➤ liikenneturvallisuuden teemapäivät ➤ päiväkotien ja peruskoulujen turvallisuuspäivät: lasten ja vanhempien kokemukset matkan vaaroista ➤ vapaaehtoiset, järjestöt ja kummioppilaat mukaan alkusyksyn koulumatkoille Kaatumisten vähentäminen	liikenneturvallisuu- suustyöryhmä, sivistyspalvelut, tekninen, vanhustyö, kunnan järjestöyhdyshenkilö	2017 - 2020	olemassa olevilla resursseilla liikenneturva, järjestöt (mm. Pyssykylä MC, Rotaryt, Lions clubit, järjestökeskus Kitinen ry)	Karttapohjainen kysely Toteutuneiden tapahtumien määrä Sotkanet.fi (tapaturmien määrän kehitys) Liikenneturvan tilastot (tapaturmien, onnettomuuksien määrän kehitys)

Hyvinvointikertomus kokoaa tavoitteet ja kuvaa monialaiset toimet.

Mittarit tulisi olla tulospittareita.

(Sodankylän hyvinvointikertomus 2017–2020)

Kymenlaakson alueellinen hyvinvointikertomus

PAINOPISTE 4.

Kymenlaakson asukkailla on mahdollisuus merkitykselliseen elämään

TAVOITE 1: Eri-ikäiset asukkaat innostuvat osallistumaan ja vaikuttamaan omaan, yhteisönsä ja ympäristönsä hyvinvointiin

TAVOITE 2: Kymenlaakson alueen eri toimijat mahdollistavat yhdessä asukkaiden kanssa paikallisen toiminnan ja saumattoman yhteisen tekemisen

Välitavoitteet Missä on onnistuttava?	Hyvät käytännöt ja toimenpiteet Interventio? Miten välitavoitteet saavutetaan?	Seurantamittarit ja seurantatapa Miten onnistumista mitataan?	Jatkovalmistelu ja vastuutaho/yhdyspinta Sote-palveluiden, kuntien, järjestöjen vastuut. Yhdyspinnat, jotka vaativat yhteistyörakenteita.
Lapset ja nuoret			
Lasten ja nuorten arvostaminen	• Kohtaamiseen ja kuulemiseen riittävästi aikaa	Toimenniteitä ja niiden vaikuttavuutta	Perhekeskusverkoston palvelut
Työikäiset + kaikki ikäryhmät			
Mahdollistetaan asukkaiden verkostoituminen ja vertaistuki	Matalan kynnyksen kohtaamispaikat: päiväkeskukset, monikulttuurisuuskeskukset ym.	Toteutuneet: kyllä/ei. Käytön seuranta.	Yhteistyössä Kymsote, kunnat, järjestöt ja seurakunta
Mahdollistetaan palveluiden esteettömyys, yhdenmukaisuus ja osallisuus	Palvelujen saavutettavuus, ehjät palvelukokonaisuudet: lisätään tietämystä hyvinvointipalveluiden yhdyspinoista ja lisätään yhteistyötä palvelujen kehittämisessä.	Yhteistyömallit, -foorumit. Kulttuuripalveluiden saavutettavuus.	Yhteistyössä Kymsote, kunnat, järjestöt ja kulttuuritoimijat
Tuetaan eri asiakasryhmien omaehtoista harrastamista	Palveluiden jalkauttaminen: kyläpäivät, erilaiset tapahtumat. Kulttuurilähete, Kaikukortti.	Yksikkökohtaiset kulttuurihyvinvointisuunnitelmat.	

Keski-Suomen hyvinvointiohjelma 2021-2024 1/2

Tutustu Keski-Suomen kulttuuri- ja elämänterveystyöryhmien toimintaan

Osallisuus ja järjestöyhteistyö vahvistuu

Strateginen taso			
Tavoite	Nykytila	Toimenpide	Mittarit
Osallisuuden edistäminen näkyy organisaatioiden strategioissa	Noin puolessa hyvinvointikertomuksia tavoitteena osallisuuden lisääminen. Tavoite 100 % Nuorisovaltuustoja ei ole kaikissa kunnissa. Tavoite 100 %	Osallisuutta edistävät toimenpiteet löytyvät kuntien hyvinvointisuunnitelmista. Edistääkö toiminta osallisuutta – apukysymykset Keski-Suomeen 2021 valmistuvaa maakunnallista osallisuuden mallia toteutetaan kunnissa ja sote-organisaatioissa Vanhus- ja vammaisneuvostot sekä nuorisovaltuustot kokoontuvat kaikissa kunnissa ja tekevät yhteistyötä kunnan päättäjien ja valmistelijoiden kanssa.	- Toteuma % kuntien kertomuksia - Osallisuuden mallin toimenpiteiden toteutuminen - Vanhus- ja vammaisneuvostojen sekä nuorisovaltuustojen toteuma
Jokaisessa kunnassa on systemaattista yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden (järjestöt, yhdistykset, seurat) kanssa.	Järjestöjen mukana olo strategiatyössä ja hyvinvointikertomuksessa ei ole vielä systemaattista. Järjestöyhdyshenkilöitä nimetty noin 80 % kuntia TEAvisarin mukaan kuntien verkkosivuilla on melko hyvin 86/100 kuvattu kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamiskeinot	2021 valmistuvaa järjestöyhteistyön mallia toteutetaan kunnissa ja sote-organisaatioissa. - säännölliset tapaamiset toimijoiden kesken - järjestöt mukana strategian, hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laadinnassa Kunnissa on nimetyt yhdyshenkilöt sekä resurssit ja rakenteet Järjestöjen, yhdistysten ja seurojen tiedot löytyvät www.yhdistystori.fi -sivustolta Kunnan yhteistyöohjeet löytyvät kunnan verkkosivuilta helposti. Avustuskriteerit ja avustukset ovat julkisia -KYT ry: järjestöpositiivisen kunnan tarkistuslista -KYT ry: Järjestöpositiivisen kunnan kehityskeskustelu	- Järjestöyhteistyön toimenpiteiden toteuma Kunnassa - TEA-viisarin kuntajohdon mittarit osallisuudesta

Lähde: (Keski-Suomen hyvinvointiohjelma 2021-2024)

Palvelun taso			
Palvelut ovat asiakaslähtöisiä ja yhdenvertaisesti saavutettavia	TEAvisarin mukaan parhaiten toteutuvat asiakasraadit sekä kokemusasiantuntijoiden käyttäminen yhteiskehittämisessä 95/100	Osallisuus on läpileikkaavaa kaikissa organisaatioissa Asiakaspalautetta kerätään ja hyödynnetään systemaattisesti Kokemustietoa hyödynnetään palveluiden kehittämisessä: asukasraadit, kyselyt, yhteiskehittämisen toimintamallit, kehittäjäasiakkaat, kokemusasiantuntijat Toiminta on läpinäkyvää ja tieto osallisuusmahdollisuuksista on kaikkien saatavilla. Tunnistetaan erityisesti ne asiakasryhmät, joilla on osallisuuden haasteita Edistääkö toiminta osallisuutta – apukysymykset Yhdenvertaisuuden toteutumisen tarkastuslista Kansallisen asiakaspalautekyselyn rakenteen ehdotukset:	- Toteuma hyvinvointikertomus - Toteuma asiakaspalautteen hyödyntäminen - Kuntalaisaloitteet
Yksilön taso			
Asukkailla on mahdollisuus osallistua kunnan päätöksentekoon ja asioiden valmisteluun, asuinpaikasta riippumatta	TEAvisarin mukaan eniten haasteita kuntalaisten osallistumisessa kunnan talouden suunnitteluun 68/100 sekä hankintojen valmisteluun, seurantaan ja arviointiin 26/100	Kunta viestii aktiivisesti asioiden valmistelusta sekä osallistumismahdollisuuksista	- TEAvisarin kuntajohdon palveluiden suunnittelun mittarit sekä verkkosivujen näkyvyys

[Lähde: \(Keski-Suomen hyvinvointiohjelma 2021-2024\)](#)

Laaja tekijäjoukko lisää laatua ja painoarvoa

Kymenlaakson alueellisen hyvinvointikertomustyön 2020–2025 työryhmä

Puheenjohtaja kehittämisspällikkö, Kymnote

Kuntien edustajat:

Hamina, osallisuusjohtaja, osallisuus- ja hyvinvointipäällikkö, osallisuus- ja liikuntakoordinaattori

Kotka, hyvinvointikoordinaattori

Kouvola, hyvinvointikoordinaattori

Miehikkälä, sivistys- ja hyvinvointijohtaja

Virolahti, vapaa-aikapalvelupäällikkö, liikuntaneuvoja

Pyhtää, liikuntapalvelukoordinaattori, koulukuraattori

Muut toimijat:

ylitarkastaja, Etelä-Suomen aluehallintovirasto

järjestöagentti, Kymen-Karjalan sosiaali- ja terveysturva ry

palvelujohtaja, Kaakkois-Suomen TE-toimisto

pelastuspäällikkö, Kymenlaakson pelastuslaitos

aluekehitysasiantuntija, Kymenlaakson liitto

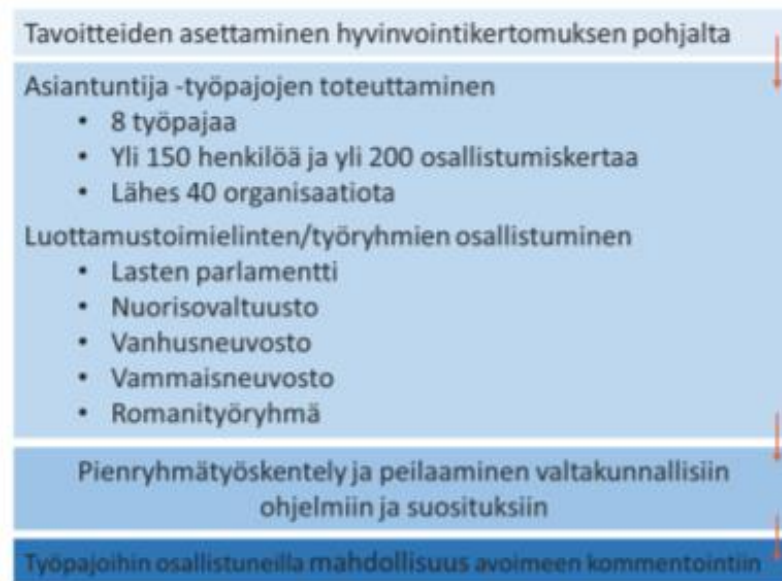
Kymenlaakson hyvinvointia kulttuurista –verkosto

LAPE- kehittämisen projektipäällikkö, Kymnote

yksikön päällikkö, Kaakkois-Suomen ELY-keskus

toiminnanjohtaja, Kymenlaakson liikunta

3 x Hyte- ja osallisuusfoorumia, yhteensä 200 osallistujaa

(Kuopion hyvinvointisuunnitelma 2021-2025)

Hyvinvointikertomus & -suunnitelma kokoaa kunnan/alueen erilliset hyte-asiakirjat

Kymenlaakson alueellista hyvinvointikertomusta täydentäviä asiakirjoja

- Hyvinvoiva Kymenlaakso. Raportti Kymenlaakson väestön hyvinvoinnin ja terveyden tilasta, hyte-työryhmän työskentelystä sekä johtopäätöksistä ja ehdotuksista jatkotyöskentelylle (2018). Kymenlaakson liitto. Saatavissa: https://uusikymenlaakso.fi/attachments/article/285/Hyvinvoiva%20Kymenlaakso_raportti.pdf.
- Järjestöjen hyte-toiminnot Kymenlaaksossa 2020. Saatavissa: <https://www.kymsote.fi/alueellinen-hyvinvointikertomus>.
- Kymenlaakson kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2020. Saatavissa: <https://www.kymsote.fi/alueellinen-hyvinvointikertomus>.
- Kymenlaakson maakuntaohjelma 2018–2021. Saatavissa: <https://www.kymenlaakso.fi/aluekehitys/maakuntaohjelma>.
- Kymenlaakson terveysliikuntastrategia 2014–2020. Saatavissa: <http://liikuntaa.com/wp-content/uploads/2018/10/Kymenlaaksonterveysliikuntastrategia-2014-2020.pdf>.
- Laatu, asiakas- ja potilasturvallisuussuunnitelma 2020–2022. Kymsote. Saatavissa: <https://julkaisut.kymsote.fi:8443/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=3&docid=58637&version=1>.
- Kymenlaakson maakunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2020–2024. Saatavissa: <https://www.kymenlaaksonperhekeskus.fi/hyvinvointisuunnitelma>.

Jyväskylän hyvinvointikertomus 2013–2016:

”Hyvinvointikertomuksen ja suunnitelman lisäksi tähän asiakirjaan on liitetty

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma,
- yhdenvertaisuussuunnitelma,
- turvallisuussuunnitelma ja
- osallisuussuunnitelma.”

Miksi rakenteellinen sosiaalityö mukaan

- Kunnat ja hyvinvointialueet tekevät jokataapauksessa
- Kerätään monipuolisesti erilaista tietoa –sosiaalinen hyvinvointi mahtuu mukaan
- Tavoitteet hyväksytään monialaisesti (moniorganisatorisesti)
- Usein valmis valmistelu- ja toteutusorganisaatio
- Rakenteellisen sosiaalityön kautta kertyvä tieto nykytilasta ja taustatekijöistä on arvokasta
- Rakenteellisen sosiaalityön tuottamat näkemykset tarvittavista toimista tarvitaan mukaan

Lue lisää

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen hyvinvointialueilla
<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointijohtaminen/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen-hyvinvointialueilla>
- Alueellinen hyvinvointikertomus <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointikertomus>
- Kunnan hyvinvointikertomus <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/kunnan-hyvinvointikertomus>
- Sosiaalinen hyvinvointi ja sen tiedolla johtaminen, VNK 2020
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-037-0>